

UN EXCURS ÎN LUMEA TEATRULUI

Angela HĂBĂȘESCU,
șef oficiu

„Teatrul, ca însăși arta, nu este, nu poate fi decît exprimarea cugetărilor morale ale societății.”
Ștefan Vellescu

Ziua Mondială a Teatrului a fost instituită în 1961 de către Institutul Internațional de Teatru (ITI). Ea se sărbătorește anual, la 27 martie, de Centrele ITI și de comunitatea teatrală internațională, fiind organizate în acest scop diverse evenimente teatrale naționale și internaționale. Unul din cele mai importante este transmiterea Mesajului Internațional în care, de regulă, o personalitate de renume mondială își împărtășește gândurile și ideile despre Teatru și despre necesitatea destinderii globale. Acest discurs e tradus în câteva zeci de limbi. Mesajul este citit în seara de 27 martie în fața spectatorilor prezenți în teatrele din toate orașele lumii și e difuzat, ulterior, de întreaga mass-medie.

Șirul acestor mesaje a fost început de discursul celebrului Jean Cocteau (Franța) în 1962, iar anul acesta el a aparținut lui Augusto Boal (Brazilia), dramaturg, profesor, scriitor, teoretician și regizor, creator al Metodei Teatrului Opriimaților.

În discursul rostit de Ziua Internațională a Teatrului, Augusto Boal face o paralelă între ideile despre teatru și omenire:

- *Folosirea spațiului, a limbajului corpului, alegerea cuvintelor și modulația vocii, confruntarea de idei și pasiuni, tot ceea ce transpunem pe scenă este prezent și în viața noastră;*
- *Noi suntem teatrul!*
- *Teatrul este Adevărul Ascuns, nu este doar un eveniment, ci un mod de viață!*
- *Suntem cu toții actori: a fi cetățean înseamnă nu doar a trăi într-o societate, ci a o schimba.*

În luna martie curent, în sala Științe reale, naturale, ecologie, pedagogie, psihologie, artă a fost vernisată expoziția Teatru. Societate. Artă. Scopul acestei expoziții dedicate *Zilei Internaționale a Teatrului* este de a iniția cititorii în istoria și dezvoltarea artei teatrale universale și naționale, de a le cultiva dragostea și interesul pentru artă, pentru frumos.

Istoria Teatrului – e și o istorie a sufletului uman, cu începuturile, momentele grele și cele culminante, de apogeu.

În cadrul expoziției au fost expuse

lucrările ce țin de biografia teatrului universal, începînd cu antichitatea și pînă azi și anume cartea lui Ion Zamfirescu *Istoria universală a teatrului* în trei volume (București, Ed. Literatura Universală, 1958 - 1968). Opera constituie o excepțională sinteză despre teatrul antic, al Evului Mediu, Renașterii, Reformei, Barocului și Clasicismului. Alte volume vernisate sunt: Octavian Gheorghiu *Teatrul antic grec și latin* (București, Ed. Meridiane, 1970) și Ion Marin Sadoveanu *Drama și teatrul religios în evul mediu* (București, Ed. Enciclopedică Română, 1972).

Din *Istoria teatrului universal* (București, Ed. SAECULUM I. O., 2005), semnată de Ovidiu Drîmba, aflăm că teatrul există (ca gen de artă autonom) de douăzeci și cinci de veacuri. În secolul al V-lea î.Hr., grecii l-au creat ca atare, din imnurile – cîntate în cor – în cinstea lui Dionysos, venerat de țărani ca divinitate ocrotitoare a viilor, livezilor și ogoarelor roditoare. Aceste sărbători erau, în fond, petreceri cu cîntece și dansuri.

Volumele lui Ioan Massof despre *Istoria teatrului românesc* (București, Ed. Minerva, 1961 - 1976) conțin multe informații semnificative despre dezvoltarea artei teatrale în România. Cea mai veche știre despre o reprezentație în limba română datează din 1755. Este vorba de un spectacol organizat de către elevii români ai școlii din Blaj. Teatrul românesc în formele sale culte a apărut abia la începutul secolului al XIX - lea. Astfel, în 1816 a fost montată piesa lui Florian și Gesner *Mirtil și Hloe*, tradusă și adaptată de Gheorghe Asachi.

Volumul cunoscutului cercetător

român Teodor Burada *Istoria teatrului în Moldova* (Ch., Ed. Hyperion, 1991) are la bază un bogat material factografic. Autorul descrie diverse forme de cultură populară, descrie începuturile și căile dezvoltării artei dramatice, încheindu-și opera cu analiza stagiunilor teatrale din 1879 - 1896. În lucrare au fost păstrate formele de limbă specifice epocii și graiului vorbit în Moldova acelor timpuri.

Volumul lui Leonid Cemortan *Teatrul Național din Chișinău* (1920 - 1935). Schiță istorică (Ch., Ed. Epigraf, 2000) impune ideea că un loc deosebit în dezvoltarea artei teatrale moldovenești îi aparține *Teatrului Național din Chișinău*, creat în 1920, după Unirea Basarabiei cu România. Este primul teatru românesc cu sediu în provincie – *Teatrul Popular*, reorganizat peste un an în *Teatrul Național din Chișinău*. Instituția dată nu numai că a propagat marile creații ale dramaturgiei universale – de la Sofocle, Shakespeare, Racine și Moliere pînă la Ibsen, Cehov și Pirandello, dar a și sincronizat lumea teatrală din Basarabia cu mișcarea teatrală europeană. Autorul susține, pe bună dreptate, că toate teatrele de limbă română din Republica Mol-

dova sunt succesoarele de drept ale *Teatrul Național din Chișinău*.

Un mare rol în dezvoltarea teatrului universal l-a jucat teatrul rus, în special, arta regizorală a lui Konstantin Stanislavski, Vsevolod Meierhold și Vladimir

Nemirovici - Dancenko. Școlile, metodele artistice create de acești mari reformatori și reputați slujitori ai artei, au influențat generații de regizori și actori nu numai din Rusia, ci și din lumea întreagă. Ideile, concepțiile lor despre arta teatrală, despre condiția actorului sunt valorificate de cele mai mari teatre din lume, dar și de cele abia constituite.

Un loc aparte în expoziția dată l-au ocupat lucrările ce ilustrează evoluția artei teatrale moldovenești.

Cartea lui Iulian Codău *Teatrul Național „Vasile Alecsandri” din Bălți* (1957-1994) (Bălți, 2004) este, în fond, biografia unei instituții care a tins încă de la începuturi spre originalitate, stil propriu. *Teatrul „Vasile Alecsandri” din Bălți* a fost înființat în 1970 (din 16 mai 1957 a activat doar o trupă specială în cadrul *Teatrului dramatic moldovenesc - rus din Bălți*). În luna mai a anului 1990 devine *Teatrul Național Vasile Alecsandri*, reluîndu-și activitatea într-o clădire nouă, unică de acest fel în republica noastră. În cei 42 de

ani de activitate, teatrul bălțean a montat 190 de spectacole pentru adulți și copii – dramaturgie clasică și modernă, națională și internațională. Unul din obiectivele artistice de bază ale teatrului este valorificarea dramaturgiei naționale. La Bălți au fost montate piesele unor autori consacrați cum sunt Ion Druță, Dumitru Matcovschi, Petru Cărare, precum și textele dramatice ale autorilor "noului val": Constantin Cheianu, Val Butnaru, Mircea V. Ciobanu. Actorii *Teatrului Național „Vasile Alecsandri”* sunt absolvenți ai Universității de Arte din Republica Moldova și ai Universității de Stat "Alecu Russo". Începînd cu anul 1994, la Naționalul bălțean activează și o trupa de păpușari "Gîgilici".

Vorbînd despre teatrul din Bălți, nu putem să nu amintim despre unul dintre cei mai talentați actori ai plaiului nostru, **Mihai Volontir**, care în luna martie și-a sărbătorit aniversarea de 75 de ani. Actorul s-a născut în data de 9 martie 1934, în satul Glinjeni din raionul Rezina. De la 18 ani a început să activeze ca învățător la școala din satul Păpăuți, Rezina. A făcut studii la

Școala pedagogică din Orhei (1952 - 1955). Din 1957 și pînă în prezent, este actor la Teatrul Național "Vasile Alecsandri" din Bălți, unde debutează în spectacolul "Chirița din Iași". S-a remarcat prin arta interpretativă și a fost invitat să joace în filme realizate de studiouri din Rusia. Rolul lui Budulai (care și

caută libertatea și fericirea) din serialul TV *Țiganul* (1979) i-a adus celebritate, transformîndu-l într-o figură marcantă

a filmului moldovenesc din anii '70 - '80. Actorul a fost apreciat cu Premiul Național al Federației Ruse (1980) și cu titlul de Artist al poporului (1984). În anul 2000, a fost desemnat drept cel mai bun actor al secolului XX al cinematografiei moldovenești. Mai târziu, autoritățile locale i-au conferit lui Mihai Volontir titlul de *Cetățean de onoare al municipiului Bălți*. De asemenea, a fost decorat cu *Ordinul Republicii*, cea mai înaltă distincție a Republicii Moldova. Pentru realizările remarcabile, maestrul Volontir a devenit *Doctor Honoris Causa al Academiei de Științe a R. Moldova*, a obținut premiul *Dimitrie Cantemir* și medalia *Ioan Luca Caragiale*.

Fragmente și secvențe din viața și creația actorului au fost găzduite de *Calendarul bibliotecarului* (1994), *Calendarul Național* (2004), precum și de revistele *Moldova* (nr. 1 - 2, 1994) și *Noi* (nr. 2, 2004). Albumul lui Valerie Volontir *Fereastra cu gutui* (Ch., Ed. Hyperion, 1991) inserează cele mai realizate fotografii în alb-negru ale autorului. Un capitol aparte îi este rezervat lui Mihai Volontir.

La expoziție au fost prezentate o serie de profiluri ale actorilor, regizorilor, dramaturgilor, scenografilor și altor slujitori ai artei scenice basarabene. Printre ei se numără și Valeriu Cupcea, actor și regizor, care a împlinit 80 de ani de la naștere. Un loc aparte în expoziție îl ocupă lucrarea lui Leonid Cemortan *Valeriu Cupcea: actor și regizor* (Ch., Acad. de Științe a Moldovei, Inst. Patrimoniului Cultural, 2008). Cartea despre viața și activitatea lui Valeriu Cupcea este adresată oamenilor de artă teatrală, cât și cititorului îndrăgostit de teatru și de frumos.

Relațiile dintre oameni au o structură teatrală, chiar dacă noi nu conștientizăm acest lucru. Lucius Annaeus Seneca afirma în acest sens că viața este ca o piesă de teatru și nu interesează cât de mult a ținut, ci cât de frumos s-a desfășurat.

Referințe bibliografice:

1. Cemortan, Leonid. Teatrul Național din Chișinău (1920-1935). Schiță istorică. Ch.: Ed. Epigraf, 2000. 301 p.
2. Codău, Iulian. Teatrul Național „Vasile Alecsandri” din Bălți (1957 - 1994) – Teatru pe roate... Bălți, 2004. 314 p.
3. Drumi, Victoria. Crearea Teatrului din Bălți. Regizorul Boris Harcenco. In: *Arta 2005 : Arte audiovizuale. Teatru. Cinema. Muzică*, 2005, p. 17 - 21.
4. Massoff, Ioan. Teatrul românesc. București : Ed. pentru lit., 1966, p. 445.
5. Mihai Volontir (1934). 60 de ani de la naștere. In : *Calendarul bibliotecarului*. Ch., 1994. p. 39 - 40.
6. Volontir, Valerie. Cu dragoste și milă. De vorbă cu Mihai Volontir. In : *Noi*, 2004, nr. 2, p. 6 - 7, 20.
7. 27 Martie - Ziua Mondială a Teatrului [on-line] [cit. 14 aprilie]. Accesibil pe Internet: http://www.amosnews.ro/27_Martie_Ziua_Mondiala_a_Teatrului

